

HANDLEIDING SCHRIFTELIJK WERKSTUK 2018-2019¹

Auteurs: Hans Theunissen, Petra de Bruijn, Jelle Bruning.

Wat is het belang van schrijven?

Je moet in staat zijn ideeën (standpunten, meningen, opvattingen van jezelf en van anderen) helder onder woorden te brengen (in geschreven tekst). Hoe realiseer je dit doel? Door in de praktijk veel te oefenen met verschillende (schrijf)vaardigheden. Bij het maken van een onderzoekswerkstuk schrijf je natuurlijk niet zomaar wat op. Je volgt een nauwkeurig uitgestippeld traject dat hieronder gedetailleerd wordt beschreven. Er zijn echter basisvoorwaarden waar altijd aan voldaan moet worden en die eigenlijk weinig of niets met het doen van onderzoek en het schrijven van een werkstuk te maken hebben. Het gaat hier om de volgende zaken:

1. Uitgangspunt: Schrijven voor niet-specialisten: Je schrijft altijd voor een publiek dat evenveel basiskennis heeft als jij had toen je aan het onderzoek begon.
2. Taalgebruik: Schrijven van correct Nederlands (grammatica, spelling).
3. Wetenschappelijke verantwoording: Systematische en correcte toepassing bibliografisch apparaat (bibliografie & notenapparaat, refereren). Plagiaat is (een) doodzonde!
4. Presentatie: Goede (uiterlijke) verzorging van werkstuk (titelpagina, inhoudsopgave, paginering, verantwoording afbeeldingen etc.)

Het niet in staat zijn een goede bibliografie te maken heeft niets te maken met het doen van onderzoek en het schrijven van een werkstuk. Het maken van een correcte bibliografie is een basistechniek die iedere student behoort te beheersen. Een incorrecte bibliografie leidt dus altijd tot een lagere beoordeling van een werkstuk.

Wat is onderzoek?

Voordat het traject beschreven wordt, is het belangrijk eerst een praktische definitie van onderzoek te geven: "Onderzoek is een opeenvolging van samenhangende verrichtingen, waarbij een onderzoeker met behulp van bepaalde gegevens, bepaalde methoden en bepaalde theorieën en via deelonderzoek tracht te komen tot een betrouwbaar antwoord op een probleemstelling, die hij zorgvuldig heeft geformuleerd met het oog op de vermeerdering van enigerlei kennis en/of het verkrijgen van enigerlei ander nut; waaruit direct is af te lezen wat het is dat hij weten wil; en die per deelvraag bepalend is voor zijn keuze van gegevens, methoden en theorieën."²

Hoe zet ik een onderzoek op?

¹ Voor het maken van deze handleiding is gebruik gemaakt van eerdere versies van deze handleiding gemaakt door Hans Theunissen. Theunissen heeft hierbij gebruikt gemaakt van: *Basiscursus Historisch Onderzoek* (reader en werkboek) van de werkgroep Taal- en Cultuurstudies van de Universiteit Utrecht (2006-2007); en M. Ackermann, E. Ossewijer, H. Schmidt & H. van der Molen, *Zelf leren schrijven. Schrijfvaardigheid voor psychologie, pedagogiek en sociale wetenschappen*, Amsterdam 2007. De Bruijn voegt hieraan toe: *Warna Oosterbaan, Een leesbare scriptie. Gids voor het schrijven van scripties, theses en essays*, Amsterdam, Prometheus/Bert Bakker, 2014.

² G. Kuypers, *ABC van een onderzoeksoepzet*, Muiderberg 1986, 55. Citaat is overgenomen uit *Basiscursus Historisch Onderzoek* (reader en werkboek) van de werkgroep Taal- en Cultuurstudies van de Universiteit Utrecht (2006-2007), 9.

Onderzoek heeft betrekking op een bepaald onderwerp. Het is onverstandig om een breed onderwerp te kiezen als “de positie van de vrouw in de islam”. Een dergelijk onderwerp onderzoeken is onmogelijk en leidt tot niets. Het is daarom noodzakelijk om het onderwerp zo goed mogelijk af te bakenen. Lees je daarom eerst in zodat je een idee krijgt welke aspecten m.b.t. een mogelijk werkstukonderwerp een rol spelen. Ook kun je op deze manier een indruk krijgen van methoden en theorieën die een rol spelen bij de bestudering van het onderwerp.

Hoe vind ik een onderwerp?

Bij het zoeken naar een geschikt onderwerp voor je werkstuk ga je in eerste instantie uit van je eigen belangstelling. Weet je van jezelf dat je het leuk vindt om romans te lezen, dan ligt een literair onderwerp voor de hand. Ben je juist meer geïnteresseerd in hoe verkiezingen in een bepaald land zijn verlopen dan past een politiek onderwerp beter bij jou. Zoek dus een onderwerp waar je van weet dat het je boeit. Wanneer je heel globaal bepaald hebt welke richting je onderzoek uitgaat, ga je wetenschappelijke literatuur zoeken over het onderwerp waarin je geïnteresseerd bent. Het doel hiervan is om vast te stellen of er voldoende materiaal beschikbaar is. Er zijn verschillende manieren om informatie over je onderwerp te vinden:

- Google/Google Scholar
- Catalogus van de UB/Picarta
- Academia.edu/jstor.org
- Handboeken over een onderwerp die overzichten met meer specialistische literatuur geven
- Bibliografische naslagwerken zoals de *Index Islamicus*: <http://bibliographies.brillonline.com.ezproxy.leidenuniv.nl:2048/browse/index-islamicus> (toegankelijk via de UB).
- Voor studenten Turks (en anderen): de website van Turkish Studies/Sources: <https://www.universiteitleiden.nl/en/humanities/institute-for-area-studies/turkish-studies/sources>

Hoe baken ik mijn onderwerp af?

Om een onderwerp goed te kunnen afbakenen kun je gebruik maken van de zogenaamde W-vragen:

- Wie (afbakening van personen)
- Wat (afbakening van onderwerp/domein: godsdienst, economie, literatuur, kunst, materiële cultuur etc.)
- Wanneer (afbakening in tijd)
- Waar (afbakening in ruimte)
- Welke (afbakening invalshoek: bijvoorbeeld sociaal-economisch, antropologisch...= theoretisch kader)

Als je deze afbakeningen hebt toegepast ga je over tot de laatste W-vraag: de Waarom-vraag die tot de vraagstelling leidt.

Wat is een vraagstelling?

Het vaststellen van een onderzoeksvraag/vraagstelling kan gebeuren op grond van bijvoorbeeld in de gelezen literatuur geconstateerde lacunes (een gat in onze kennis) of contrasterende opvattingen van verschillende auteurs over een bepaald onderwerp. Het kan

ook zijn dat je na het lezen van de literatuur constateert dat een bepaalde benadering van het onderwerp nog niet eerder is toegepast. Bijvoorbeeld, je hebt literatuur over het fenomeen heilige plaatsen en pelgrimages gelezen waarin een bepaalde stad X regelmatig terugkeert. Maar je hebt in de literatuur geconstateerd dat nog niemand alles voor die bepaalde stad X op een rijtje gezet heeft. We kunnen dan eerst de vijf eerste W-vragen gebruiken om het onderwerp af te bakenen:

Wie: heiligen & pelgrims

Wat: godsdienst: heilige plaatsen en pelgrimage rituelen

Wanneer: in het verleden en nu (diachronische dimensie)

Waar: plaats X

Welke: invalshoek: godsdienstwetenschappelijk, antropologisch, sociaal wetenschappelijk, cultuurhistorisch...?

Waarom: "in hoeverre is er sprake van (chronologische) continuïteit op het gebied van bepaalde heilige plaatsen in stad X en in hoeverre is er sprake van continuïteit of verandering in de pelgrimage rituelen bij die heilige plaatsen."

Je vraagstelling kan verschillende benaderingen in zich hebben:

1. Beschrijvend: wat is...? welke...? hoe...?

2. Verklarend: waarom...? wat is het verband tussen...? hoe komt het dat...?

3. Evaluerend: wat is de waarde van...? Welk belang heeft het in vergelijking met andere zaken? Welke waardering heb ik ervoor? Argumentatie? Wat vinden verschillende auteurs ervan en wat vind ik ervan?

4. Illustreerend: in hoeverre is *case X* illustratief voor het fenomeen in zijn algemeenheid?

Heel belangrijk is dat je bij het vaststellen van je eigen onderzoeksvraag goed in de gaten houdt dat het beschikbare materiaal (secundaire en primaire bronnen) wel voldoende basis geeft voor het kunnen beantwoorden van je eigen onderzoeksvraag. Dit is de haalbaarheidsvraag. Het is dus niet alleen belangrijk dat er voldoende materiaal over een bepaald onderwerp is (beschikbaarheidsvraag), maar ook dat je met deze bronnen je eigen onderzoeksvraag kunt beantwoorden (haalbaarheidsvraag). Een onderzoeksvraag die niet beantwoord kan worden leidt tot een mislukt werkstuk.

Onderzoek

De vraagstelling stuurt nu het hele onderzoek. Dit betekent concreet dat je bij het bestuderen van (primaire & secundaire) bronnen altijd je eigen vraagstelling in je hoofd hebt en die gebruikt als leidraad bij het selecteren van de gegevens die je gaat gebruiken. Omdat je in de bovenstaande voorbeeldvraagstelling een diachronische dimensie hebt aangebracht moet je dus zowel bronnen uit en/of over het verleden vinden als bronnen uit en/of over het heden. Bronnen uit het verleden kunnen bijvoorbeeld primaire bronnen zijn als reisverslagen, beschrijvingen etc., maar ook studies die het onderwerp in het verleden bestuderen op grond van primaire bronnen. Voor het heden kun je natuurlijk ook secundaire bronnen gebruiken, maar misschien heb je de mogelijkheid om zelf veldwerk (*in situ*) te doen. Dan kun je eigen observaties, interviews etc. in het onderzoek verwerken. Let erop dat het doen van veldwerk tijdrovend is en in het kader van het seminar alleen eventueel van toepassing kan zijn op het BA-eindwerkstuk. De werkstukken voor Seminar Midden-Oosten 1 bestaan vooral uit literatuuronderzoek. Bovendien vereist veldwerk dat je kennis hebt van in de sociale wetenschappen gebruikte interviewtheorieën en -technieken.

De vraagstelling stuurt niet alleen het vinden van bronnen, maar ook het lezen en gebruiken van die bronnen. Dat betekent concreet dat als je bijvoorbeeld een artikel leest je op twee dingen let:

1. De vraagstelling van de auteur (let hierbij op de structuur!)
2. Je eigen vraagstelling

De vraagstelling die een bepaalde auteur in zijn werk wil beantwoorden is als het goed is natuurlijk niet dezelfde als de vraagstelling die jij wilt beantwoorden. Je moet er dus rekening mee houden dat je wel informatie uit de bron kunt gebruiken maar dat je selectie altijd plaatsvindt op basis van je eigen vraagstelling. Doe je dat niet dan maak je een samenvatting van artikel X inclusief de benadering van de auteur. Als je dit vervolgens gaat overnemen in je eigen betoog krijg je knip- en plakwerk van fragmenten (inclusief standpunten) van anderen. Je eigen vraagstelling verdwijnt dan uit beeld. Dit is veruit het meest voorkomende probleem bij het schrijven van werkstukken. Het uit het oog verliezen van de eigen vraagstelling leidt onherroepelijk tot een gebrek aan structuur – alles hangt als los zand aan elkaar. Het is dus zaak op de juiste manier te structureren en te parafraseren (zie hieronder).

De concrete stappen tot nu toe:

1. Bepalen van onderwerp (onderzoeksgebied).
2. Bibliografisch onderzoek om vast te stellen wat er op het gebied van het onderwerp gepubliceerd is: zoeken van publicaties en maken van bibliografie.
3. Vaststellen of er voldoende primaire/secundaire bronnen zijn om een paper te schrijven. Let hierbij op de verschillende eisen voor het werkstuk per cursus (niveau) m.b.t. het gebruik van primaire & secundaire bronnen (beschikbaarheidsvraag).
4. Inlezen in onderwerp en vaststellen van eigen vraagstelling. Een vraagstelling is veelal een zogenaamde “in hoeverre...”-vraag. (haalbaarheidsvraag)

Eisen werkstukken

Seminar Midden-Oosten 1: Een werkstuk van ca. 3500 woorden. Studenten van de track Turks dienen minimaal 10 pagina's Turkstalig (primair/secundair) bronnenmateriaal te gebruiken.

Seminar Midden-Oosten 3: Een beredeneerde bibliografie over het onderwerp van het BA-eindwerkstuk met een omvang van ca. 5000 woorden. Studenten van een taalgebonden track dienen minimaal 50 pagina's aan primaire en/of secundaire literatuur in de taal van hun track op te nemen.

BA-eindwerkstuk: Een onderzoekswerkstuk met een omvang van ca. 10.000 woorden. Studenten van een taalgebonden track dienen minimaal 50 pagina's aan primaire en/of secundaire literatuur in de taal van hun track te gebruiken.

Pre-finale en definitieve versies van werkstukken worden actief op plagiaat gecontroleerd (Turnitin). Wanneer de verdenking bestaat dat het plegen van plagiaat meer is dan een verkeerd gebruik van annotatie wordt dit bij de examencommissie van de opleiding gemeld. De examencommissie kijkt dan of en zo ja welke sancties genomen worden.

Structuur

Nu je weet waar je aan toe bent, begint het onderzoek dat moet resulteren in een werkstuk. Het is van het allergrootste belang dat je een goede en logische structuur maakt voor het werkstuk.

Het werkstuk begint met de titelpagina (met eventuele afbeelding): Titel van het werkstuk, naam van de auteur + studentnummer, naam van het betreffende studieonderdeel waarvoor het werkstuk geschreven is, het aantal woorden, en de inleverdatum. De titel moet logisch zijn, d.w.z. een goede indruk geven van wat te lezen staat. Als je een afbeelding op de titelpagina gebruikt, moet je in een bijlage aangeven waar deze vandaan komt (bronvermelding).

Daarna volgt een inhoudsopgave. Een inhoudsopgave omvat alle onderdelen waaruit het werkstuk bestaat. De inhoudsopgave (ongenummerd), de hoofdstukken (genummerd), de conclusie (ongenummerd), de bibliografie en eventuele appendices (genummerd). Aan de rechterzijde staat het paginanummer vermeld waar het onderdeel begint. Elk nieuw onderdeel begint op een nieuwe pagina. Bijvoorbeeld:

Inhoudsopgave

Inleiding:	1
Hoofdstuk 1: Literaire Analyse en 'contextual narratology'	3
Hoofdstuk 2: Adalet Ağaoglu, leven en werken	8
Hoofdstuk 3: Analyse van drie romans	10
Conclusie:	14
Bibliografie:	16
Appendix 1: Verantwoording afbeeldingen	18

Het eerste inhoudelijke deel is de inleiding van het werkstuk. Hierin worden de volgende zaken behandeld:

- Introductie van het onderwerp van het werkstuk (en afbakening).
- Status questionis: Stand van zaken van de wetenschap. Hier doe je verslag van je bestudering van het onderwerp in (secundaire wetenschappelijke) literatuur. Hoe ver is de wetenschap op dit gebied gevorderd, wat is bekend en wat moet nog onderzocht worden en welke primaire bronnen zijn beschikbaar? De inleiding is ook de plaats om je onderzoek te plaatsen binnen het theoretisch-methodologisch kader waarbinnen je werkt. Waar sluit je onderzoek (theoretisch gezien) aan bij het werk van eerdere wetenschappers? Welke methodes gebruik je? Op BA-niveau is het niet de bedoeling dat de student verdwaalt in het woud van theorieën en methodes van het moderne wetenschappelijke bedrijf. Het gaat er vooral om dat je weet op welke manieren het onderwerp bestudeerd is (theoretisch-methodologisch kader). Bij het BA-eindwerkstuk wordt dit deel geschreven op basis van de Literature Review/Beredeneerde Bibliografie die je voor Seminar Midden-Oosten 3 hebt geschreven. Je constateert in dit deel meestal dat het onderwerp nog niet op een bepaalde manier/met een bepaalde invalshoek bestudeerd is (secundaire literatuur), maar dat er wel voldoende bronnen zijn om dat te doen (primaire en secundaire bronnen). Dit loopt dan automatisch over in de:

- Vraagstelling. Uit de status questionis komt je eigen vraagstelling voort. Deze wordt dan gevolgd door de:
- Operationalisering van het werkstuk. Hier omschrijf je de indeling van je werkstuk: wat ga je in welk hoofdstuk behandelen?

Na de inleiding volgen de hoofdstukken van het werkstuk met het betoog. Het is van belang dat je vanaf het begin een goede hoofdstukindeling maakt waarbij je rekening houdt met het feit dat je schrijft voor niet-specialisten. Dat betekent dat je meestal een algemeen inleidend hoofdstuk (of hoofdstukken) hebt waarin je het onderwerp van de paper uitgebreid introduceert. Dit is veelal een beschrijvend hoofdstuk waarmee je de nodige achtergrondinformatie geeft die de lezer nodig heeft om de vraagstelling die daarna uitgewerkt wordt te kunnen begrijpen. De eigen vraagstelling wordt in het (de) daarna volgende hoofdstuk(ken) uitgewerkt (analyseren van bronnen).

Als afsluiting volgt een conclusie (beantwoording vraagstelling uit inleiding). In de conclusie geef je nogmaals kort het onderwerp aan, geef je de vraagstelling (herhalen van wat je in de inleiding hebt geformuleerd) en vat je de beantwoording van de vraagstelling samen. Hierbij verwijst je ook naar de bronnen die je gebruikt heb om de vraagstelling te beantwoorden (dit onderzoek heeft plaatsgevonden op basis van...) en geef je de reikwijdte van je werkstuk aan (wat is het domein van het onderzoek: het bespreekt....). In je conclusie evalueer je wat de sterke punten en de zwakke punten van je onderzoek zijn en hoe volledig het is. De conclusie is vooral een samenvatting van het voorafgaande en moet een antwoord geven op de inleiding. Vermijd letterlijke herhaling, probeer in de conclusie andere woorden te gebruiken. Je mag in je conclusie geen nieuw materiaal verwerken, maar ook in de conclusie dien je je informatie wetenschappelijk te verantwoorden. Ook in de conclusie kan het soms dus nodig zijn om voetnoten te gebruiken. De opzet is dus:

1. Introductie onderwerp
2. Formuleren vraagstelling
3. Beantwoorden vraagstelling
4. Conclusie.

Als je deze logische opbouw toepast, wordt aan het verwachtingspatroon van de lezer voldaan en zal de lezer als het ware door de tekst worden meegevoerd. De aandacht bij het lezer verslapt dan niet. Op deze manier vertel je een verhaal met een logisch begin, midden en eind.

Structuur binnen een hoofdstuk

Ook binnen een hoofdstuk is het belangrijk dat je op structuur let. Zo is er altijd een eerste inleidende alinea waarin je vertelt wat je in het hoofdstuk gaat behandelen en wat het doel van het hoofdstuk is. De indeling binnen hoofdstukken gaat in alinea's die afgeronde onderwerpen (1 onderwerp per alinea) behandelen. Ook binnen alinea's bestaat structuur met een inleidende eerste zin en een concluderende afsluitende zin die overgang vormt naar een nieuwe alinea. Daartussen bevindt zich het betoog van algemeen naar specifiek. De tweede zin van de alinea introduceert dan ook het onderwerp van de alinea. Aan het einde van het hoofdstuk is altijd een afsluitende, concluderende alinea die de overgang vormt naar het volgende hoofdstuk. De structuur van een alinea is dus eigenlijk dezelfde als van je hele werkstuk.

Dit kun je in het begin het beste doen met een keyword per alinea dat aangeeft welke informatie je in welke alinea gaat behandelen. Deze keywords moeten uiteindelijk allemaal weggehaald worden omdat een logische opbouw automatisch leidt tot een goedlopende tekst. Er zijn dus geen tussenkopjes binnen een hoofdstuk en dus ook geen 1.2.5.3. etc.

Het schrijven van goedlopende tekst in alinea's is veruit het belangrijkste structuurgevende element. Hierdoor ontstaat een samenhangend geheel, geen verzameling losse gedachten. Je kunt dit trainen door in publicaties die je leest, goed te letten op hoe de auteur alinea's gebruikt (tegenstelling, nadere specificatie, volgende fase, doel, uitwerking, realisatie, resultaten...). Dan valt ook meestal op dat alinea's nooit heel kort en nooit heel lang zijn. In sommige publicaties komt het voor dat er veel korte alinea's gebruikt worden (van soms één zin). Hierdoor ontstaat een rommelige tekst zonder veel samenhang. Natuurlijk zijn er voldoende publicaties die op dit punt wel aan de eisen voldoen, maar er zijn ook opvallend veel publicaties die hier duidelijk veel moeite mee hebben. Het schrijven van een goed betoog is nog niet zo makkelijk en vereist oefening.

Werkwijze onderzoek

De keywords helpen je in het begin met het ordenen van informatie die je uit de verschillende bronnen haalt. Een goede manier van werken is beginnen met één bepaald werk (in de regel het standaardwerk). Eerst haal je daaruit alle bruikbare informatie, die je nodig hebt, om vervolgens een nieuwe bron te pakken en daarmee hetzelfde te doen. Maak aantekeningen van de voor jouw onderzoek relevante informatie uit de bron. Je kunt dit doen door in een word-document citaten uit je bron over te schrijven, waarbij je vermeldt op welke pagina je dit gevonden hebt. Nog beter is het om de voor jou nuttige informatie in je eigen woorden weer te geven. Het moet uiteindelijk toch helemaal jouw tekst worden. Geef ook hier aan op welke pagina(s) je deze informatie gevonden hebt. Dit helpt je straks wanneer je aan het schrijven bent; je kunt nu gemakkelijk je uitspraken in je voetnoten verantwoorden. Uiteraard vermeld je bovenaan dit uittreksel de bibliografische gegevens van je bron. Het is ook heel handig om al in dit stadium in een apart document aan je bibliografie te werken. Alle bronnen die je tegenkomt zet je in je bibliografie. Wanneer je dit direct op de juiste manier doet, kun je voor je voetnoten grotendeels met copy-paste werken.

Vervolgens leg je als het ware de verschillende bronnen als lagen over elkaar heen en ga je duidelijk de overeenkomsten en de verschillen zien. Ook dit proces omschrijf je in de samenvattingen die je van je bronnen maakt. Hierbij heb je natuurlijk altijd je eigen specifieke vraagstelling voor ogen. Je laat je leiden door je eigen vragen en opdrachten, niet door de structuur van de tekst van de auteur die je leest. Daar haal je het materiaal vandaan om je eigen betoog mee te schrijven. De tijdelijke keywords van de alinea's geven dus jouw structuur weer, niet die van andere auteurs. Er zijn verschillende technieken om informatie van anderen te gebruiken:

1. Parafraseren is het op eigen wijze (in je eigen woorden) weergeven van ideeën van anderen. Dat is toegestaan mits a. aangegeven wordt wat van wie wordt overgenomen b. de bron op de juiste manier wordt vermeld en c. er een duidelijke scheiding wordt aangegeven tussen de eigen ideeën en die van anderen. Parafraseren gebruik je bijvoorbeeld veel in een inleidend hoofdstuk, maar ook in analyserende hoofdstukken kun je parafraseren.

2. Soms kun je ook citeren, dat wil zeggen het letterlijk overnemen van een tekst van anderen. Ook hier zijn voorwaarden: a. (de lengte van) het citaat is functioneel; b. het citaat staat altijd tussen aanhalingstekens; en c. direct na de afsluitende aanhalingstekens staat een voetnoot met daarin een correcte verwijzing naar de bron. Zo kan het heel functioneel zijn om bijvoorbeeld een primaire bron aan het woord te laten, bijvoorbeeld een reiziger uit 1700 die iets vertelt over jouw onderwerp.

Plagiaat is het overnemen van stukken tekst, ideeën, ontwerpen en theorieën van anderen zonder de bron te vermelden. Als je bijvoorbeeld een werkstuk van een ander inlevert onder je eigen naam is dat plagiaat. Ook knippen en plakken van stukken tekst van anderen zonder de bron te vermelden is plagiaat. Plagiaat is ook: andermans woorden of ideeën “lenen” zonder bronverwijzing; een paar veranderingen aanbrengen en dan doen alsof je het zelf bedacht hebt; “vergeten” aanhalingstekens te plaatsen; een onvolledige (en dus niet-traceerbare) bronvermelding geven; selectieve bronvermelding (voor slechts een deel van de gebruikte informatie een bronvermelding geven); zoveel overnemen dat het grootste gedeelte van je werkstuk overgenomen is, ook al doe je dit met bronvermelding; overschrijven of samenwerken met andere studenten zonder dat met de docent vooraf te bespreken en te vermelden. Op de universiteit zijn computerprogramma’s beschikbaar die ingeleverde tekst controleren op plagiaat (Turnitin). Deze worden door de docent gebruikt bij de beoordeling van het werkstuk. Plagiaat wordt bestraft! Hiervoor zijn universitaire regelingen.

Typografische vormgeving

- Font: Times New Roman, 12 punts; voetnoten 10 punts,
- Regelaafstand 1,5,
- Standaardmarges van een Word document (2,54/3,17),
- Groter lettertype (bijvoorbeeld kleine kapitaal) of vet voor titels. Maar gebruik geen extreem grotere lettertypes, hooguit één of 2 punten hoger: dus Times New Roman 14 punts en liever 12 punts met kleine kapitaal. Bedenk een hiërarchie voor het gebruik van je vormgeving van titels en pas die consequent toe. Maak het vooral niet te wild!
- Cursief: cursief wordt in wetenschappelijke teksten vooral gebruikt om bronnen aan te geven. Je gebruikt cursief dus vooral voor boektitels in je bibliografie, je voetnoten en wanneer je een boektitel in de tekst noemt. Daarnaast gebruik je cursief alleen bij woorden in andere taal in een Nederlandse tekst. Vermijd cursief om nadruk aan te geven.
- Uitlijnen van tekst en voetnoten zorgt voor een rustig paginabeeld. Maak in elk geval géén gebruik van een woordafbreekprogramma.
- Paginering in *footer*, maak hierbij gebruik van de standaard instelling van word.
- Sjablonen: Maak géén gebruik van Word-sjablonen. Dit zorgt voor ongewenste bijeffecten.
- Afbeeldingen: Als je afbeeldingen gebruikt, zijn deze genummerd (Afbeelding 1: XXX). In de tekst wordt daarnaar verwezen (Afbeelding 1). Achterin is een lijst met afbeeldingen (Appendix) waarin vermeld staat waar de afbeeldingen vandaan komen (bronvermelding).
- Wees consequent in de manier waarop je iets vorm geeft.

De kunst is de vormgeving rustig en onopvallend te maken. Vermijd hoe dan ook het website effect (toeters en bellen, alles bewegend, kleurig, gefragmenteerd, onrustig). Als je voor een bepaalde stijl gekozen hebt moet je die consequent het hele werkstuk door blijven gebruiken. Hoe minder de vormgeving de aandacht vraagt hoe meer de inhoud de aandacht van de lezer kan krijgen. Wees dus terughoudend en conventioneel (hoe moeilijk dat ook kan zijn!). Kwaliteit en originaliteit blijken vooral uit de inhoud niet uit de verpakking!

Bibliografisch apparaat

De opleiding MOS hanteert *The Chicago Manual of Style*. In alle werkstukken wordt dus van dit systeem gebruik gemaakt. Zie hiervoor:

http://www.chicagomanualofstyle.org.ezproxy.leidenuniv.nl:2048/tools_citationguide.html

Taalgebruik

Het werkstuk dient te worden geschreven in correct Nederlands. Gebruik altijd de automatische spellings- en zinscontrole van Word. Laat je werkstuk altijd door een *native speaker* Nederlands controleren voordat je het inlevert. De begeleider corrigeert je Nederlands niet. Fouten in het Nederlands leiden altijd tot puntenaftrek. Voor de juiste spelling kun je ook op internet terecht. Bijvoorbeeld: <http://www.mijnwoordenboek.nl/>.

Veel voorkomende grammaticale fouten in het Nederlands zijn:

- d/t fouten: wanneer komt er een t achter de stam in de tweede en derde persoon enkelvoud? (ik fiets, fiets jij?, ik word, word jij?, hij werd).
- d/t fouten: 't kofschip-regel, wanneer schrijf je een voltooid deelwoord met een d of een t aan het eind? (hij heeft gefietst, hij heeft geleefd).
- verkeerd gebruik van het lidwoord, als je het niet zeker weet kijk dan in een woordenboek of het een 'de' of 'het' woord is.
- verkeerd gebruik van aanwijzende voornaamwoorden: die/dat, deze, dit. Die/deze bij 'de' woorden, dat/dit bij 'het' woorden.
- interpunctie, of juist het gebrek aan interpunctie.

Naast spelling-technisch en grammaticaal correct Nederlands is ook het stijlregister belangrijk. Je schrijft een wetenschappelijk betoog, dus je hanteert een neutrale stijl; zo min mogelijk: "‘Ik’ heb gezien dat," maar eerder: "Mijn bronnenmateriaal suggereert dat ‘het’ zo is." Je kiest dus voor een wat formeler stijlregister. Pas er aan de andere kant ook voor op dat je geen overdreven 'ambtelijk' taalgebruik gaat bezigen. Het dunne, zeer leesbare gidsje van Warna Oosterbaan, *Een leesbare scriptie*³ geeft veel nuttige tips, juist op het gebied van schrijven. Oosterbaan is NRC journalist en weet als geen ander hoe je leesbaar kunt leren schrijven. Het is de moeite waard om dit aan te schaffen.

Transcriptie

Voor de transcriptie van Arabisch, Perzisch en Osmaans-Turks in (aangepast) Latijns alfabet (met diakritische tekens) gelden bepaalde regels. Deze zijn vastgelegd in twee aparte handleidingen (voor Arabisch en Perzisch). Zie hiervoor: de opleidingswebsite. Voor Osmaans-Turks wordt het transliteratiesysteem van de Cursus Osmaans 1 gebruikt.

³ Warna Oosterbaan, *Een leesbare scriptie. Gids voor het schrijven van scripties, theses en essays*, Amsterdam, Prometheus/Bert Bakker, 2014.

Checklist Werkstuk

De onderstaande vragen zijn door jezelf te gebruiken om te controleren of de eerste versie van het werkstuk goed in elkaar zit. Constateer je dat er nog iets ontbreekt dan kun je dat nog corrigeren voordat je je werkstuk inlevert. Ook de docent maakt bij het beoordelen van het werkstuk gebruik van de onderstaande vragen. Bekijk ook het formulier dat door de docent gebruikt wordt om je schriftelijke werkstuk te beoordelen. Zie hiervoor Blackboard.

Algemeen

- Dekt de titel de lading? Geldt dit ook voor de eventuele titels van hoofdstukken?
- Is de structuur van het werkstuk goed? Voldoet het aan de structuur zoals hierboven uiteengezet? Is het betoog goed geordend, goed opgebouwd en logisch samenhangend?
- Is het werkstuk goed leesbaar voor iemand die niets van het onderwerp weet? Is het bondig en helder geschreven? Is het geschreven in correct Nederlands? - Is het werkstuk goed verzorgd?
- Is duidelijk aangegeven in de tekst waar het om eigen opvattingen gaat, dan wel om opvattingen van andere auteurs (wordt er correct geciteerd, geparafraseerd)?
- Originaliteit: Voeg je iets toe aan de bestaande kennis over het onderwerp of niet?
- Is bij het onderzoek goed gebruik gemaakt van alle bestaande mogelijkheden? Met andere woorden heb je eruit gehaald wat er in zat, of heb je niet alle mogelijkheden benut?

Vraagstelling

Is er een inleiding waarin wordt ingegaan op de volgende punten:

- Wordt duidelijk aangegeven waarover het onderzoek gaat? (onderwerp + afbakening)
- Worden de (kern)begrippen gedefinieerd of omschreven?
- Is er een stand van zaken van de wetenschap (status questionis)? (evaluatie bronnen)
- Is de vraagstelling duidelijk geformuleerd (en vooral niet te breed)?
- Is de vraagstelling geformuleerd in de vorm van een (in hoeverre-)vraag?
- Is de vraagstelling te beantwoorden vanuit onderzoek met secundaire (en/of primaire bronnen)?
- Houdt de auteur (jij dus) zich in het werkstuk aan de vraagstelling?

Inhoudelijke aspecten m.b.t. de primaire en secundaire bronnen

- Is de hoeveelheid gebruikte bronnen en de aard van de bronnen (primair of secundair) in overeenstemming met de doelstelling van de cursus waarvoor het werkstuk geschreven wordt of het BA-eindwerkstuk?
- Worden de aanwezige bronnen ten aanzien van het onderwerp aan de orde gesteld en wordt de keuze van bronnen verantwoord?
- Zijn de gebruikte bronnen gezien de vraagstelling van het onderzoek relevant? Is er gebruik gemaakt van de meest recente vakliteratuur?
- Worden de bestudeerde bronnen correct en bondig weergegeven?
- Wordt er kritisch gebruik gemaakt van de gekozen bronnen?
- Bibliografisch apparaat: Is de vermelding van bronnen in de voetnoten en de bibliografie correct, dat wil zeggen volgens de daarvoor gebruikelijke regels van *The Chicago Manual of Style*?

Opzet en uitvoering onderzoek

- Wordt aangegeven en verantwoord voor welk type onderzoek is gekozen? Dit is altijd belangrijk (historisch, letteren), maar vooral als je een duidelijk afwijkend onderzoek doet, bijvoorbeeld een sociaalwetenschappelijk of antropologisch onderzoek terwijl je eigen achtergrond letteren is.
- Is de opzet van het onderzoek adequaat gezien de vraagstelling van het onderzoek? Met andere woorden wordt de belofte ingelost?

Conclusie

- Worden in de conclusie de resultaten bediscussieerd in het licht van de vraagstelling van het onderzoek? Met andere woorden wordt de vraagstelling uit de inleiding in het betoog behandeld en in de conclusie beantwoord.
- Wordt op reële wijze het onderzoek geëvalueerd op grond van criteria van theoretische, praktische of methodische aard, met andere woorden worden de sterke punten, maar ook de zwakke punten en beperkingen naar voren gebracht?

Beoordeling

Voor de beoordeling van een werkstuk voor Seminar Midden-Oosten 1 wordt een speciaal formulier gebruikt: zie Blackboard onder Assignments.

Voor de beoordeling van het BA-eindwerkstuk (gekoppeld aan Seminar Midden-Oosten 3) wordt het facultaire beoordelingsformulier gebruikt.

Voor de beoordeling van de mondelinge presentatie wordt het door de opleiding gehanteerde formulier gebruikt: <http://media.leidenuniv.nl/legacy/beoordelingsformulier-presentatie.pdf>